

Röster om Den siste Athenaren (II)

Andarne hade vaknat och det var en lust att leva. Siste Atenaren bröt sig in genom skolans eljes så väl slutna dörrar och slog ner augsburgska trosbekännelsen och Norbecks teologi.

[August Strindberg i *Tiden* 1884; se *Samlade skrifter*, Sthlm 1912ff, LIV: 223. 1869 skrev den då 20-årige Strindberg sorgespelet *Hermione*, ett verk som enligt Olle Holmberg (*Samlaren*, 1935, s.3) till stor del är en "versifierad parafras på figurer och tankar ur *Den siste Atenaren*".]

En gång råkade jag läsa en bok, som gjorde ett överväldigande, outplånligt intryck på mig. Det var icke ensamt innehållet och det mästerliga språket som så fångslade mig. Det var ännu något annat, författaren själv. Jag läste, undrade, beundrade och tackade Gud för att Han låtit en sådan person finnas till. I en förklarad värld skulle jag – så var mitt hopp – kanske vara skickad att möta honom.

Vem var han, hurudan var han? Säkert ett stort snille, vemodig, kanske melankolisk, med längtan att tro, men plågad av tvivel. Den bok, som på detta sätt tog mig fången för alltid, var "Den siste Athenaren" av Viktor Rydberg.

[Emma Irene Åström, *Mitt liv och mina vänner*, 1934, s. 232. Åström, f. 1847, var den första kvinnan som tog högre akademisk examen i Finland.]

Rydberg är här den förste svensk som dristar sig att klart öppna krig mot den härskande religionen och att hävda att människoanden nådde den högsta punkten i Hellas."

[Anton Blanck, litteraturprofessor i Uppsala, i GHT 15.2.1929]

En personlig dragning till platonsk eros har säkert stimulerat Rydbergs 'novantik', en kärlek till det klassiska Grekland, som i romanen *Den siste athenaren* (1859) kom till fulltonigt uttryck. I den svenska prosans historia betecknar den en milstolpe, för Rydberg medförde den ett avancemang upp ur litteratörernas socialgrupp.

[Lars Lönnroth/Sven Delblanc i *Den svenska litteraturen*, III, 1988, s. 166]